

LEADER+ ja Leader-tüüpi meetmete järelhindamine

Üldkokkuvõte

Järelhindamise eesmärk oli ülevaate andmine ressursside kasutamise ning abimeetme tõhususe kohta, samuti selle mõju kohta kaheksas teemavaldkonnas. Hindamisküsimustele vastamine nõudis olulist välitööd. See koondus nelja põhitegevuse ümber, milleks olid: kohalikest tegevusrühmadest 10% valimi uurimine, korraldusasutuste uurimine, riiklike võrgustike üksuste küsitlemine ja kümne juhtumianalüüsi läbiviimine. Hindamisküsimustega seotud andmeanalüüsi tulemused ja sellest tulenevad soovitusel on teemade kaupa alljärgnevalt kokku võetud.

1. teema. Asjakohasus ja ühenduse lisaväärtus. LEADER+ raames tegeleti maapiirkondade paljude vajadustega. See on olnud oluline lisameede põhipoliitikale ja peamistele ametitele ning on soodustanud maapiirkondade majanduslikku mitmekesisust, elukvaliteedi parandamist ning loodus- ja tehiskeskonna säilitamist ja arendamist. Nimetatud tegevusvaldkondades on LEADER eristunud muudest valitsusstruktuuridest oma paindlikkuse, kohalike vajaduste arvessevõtmise ja väikesemahulise poolest ning tegelenud vajadustega ja kasutanud potentsiaali, mida suuremad ja traditsioonilisemal viisil juhitud organisatsioonid on pidanud „kättesaamatuks”.

Soovitused

- Pidades silmas LEADERi lähenemise tugevust mitmekesisuse ja mitmekesistamise edendamisel ja elluviimisel, tuleb seda kasutada vahendina kohaliku arengu potentsiaali soodustamiseks – kohalikus väärtusahelas võiks lühiajalise tootlikkuse ja turuedu propageerimise asemel näiteks suurendada piirkonna kohanemisvõimet ja vastupidavust.

2. teema, 1. meede. Territoriaalset maaelu arendamist käsitlevad integreeritud pilootstrateegiad.

Strateegiate katseline olemus soodustas uuenduslikkust eelkõige kohaliku tasandi osalejate ümbersuunamise ja uute tegevusvaldkondade lisamise kaudu – endiseid tegevusvaldkondi kombineeriti omavahel uuel viisil ja kohalik pädevus ühendati välise oskusteabe ja tehnoloogiaga.

Soovitused

- LEADER peaks säilitama oma „katselise olemuse” ja strateegilise vaatenurga;
- vähemuste, ebasoodsas olukorras inimeste või ühiskonnaheidikute (keda LEADERi sätted vahetult ei hõlma) erivajaduste täitmine nõuab täiendavaid kokkuleppeid.

2. teema, 2. meede. Maapiirkondadevahelise koostöö toetamine. LEADER+ programmid ja LEADER+ tüüpi meetmed tõid kokku kohaliku tasandi osalejad, kes ei oleks muidu ühiste eesmärkide nimel kokku tulnud. Kui koostöö teiste riikide kohalike tegevusrühmadega andis innustust, siis koostöö naabertegevusrühmadega andis tugeva tahte ühisprojektide elluviimiseks. Koostöö seisneb peamiselt eri riikide partnertegevusrühmade vahelises teabe ja ideede kogumises selle kohta, kuidas oleks võimalik paremini projekte juhtida.

Soovitused

- LEADERi lähenemise põhieesmärgiks peaks ka edaspidi jääma territoriaalkoostöö, olgu tegemist kogenud või alustavate kohalike tegevusrühmadega.

2. teema, 3. meede. Koostöövõrgustikud. Kohalikud tegevusrühmad osalesid nii riiklikes võrgustikes kui ka LEADERi vaatluskeskuses. Koostöövõrgustike tegevust saab tõhustada eeldusel, et selle kasutegurid on selgelt läbi mõeldud ja suunatud ühiste probleemide lahendamisele. Riiklike võrgustike üksused osalesid aktiivselt nimetatud vajaduste kindlakstegemises, samuti osaleti teistest riikidest pärit partneritega tehtavas koostöös, mille eesmärk oli luua sobivad foorumid huvitatud kohalike tegevusrühmade jaoks.

Soovitused

- Rohkem tuleks arendada kohalike tegevusrühmade sihipäraseid võimalusi vastastikuseks õppimiseks, olgu riigisisiselt või riigiülelalt.

3. teema. LEADERi meetodi rakendamine. LEADERi meetodi rakendamise raames propageeriti sektoritevahelist ja integreeritud arengut ning aidati tugevdada maapiirkondade kohalikku majandust ja sotsiaalset kapitali. Peamine edu valem oli ettevõtjate koondamine.

Soovitused

- LEADERi programmid peaksid ka edaspidi keskenduma maapiirkondade sektoritevahelisele arengule, sotsiaalse kapitali tugevdamisele ja piirkondliku konkurentsivõime suurendamisele, sobitades samal ajal kohaliku tasandi lahendusi järjest enam ülemaailmsete sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemidega.
- Enam tuleks edendada kohalike tegevusrühmade autonoomiat.

4. teema. Mõju. Kohalikud tegevusrühmad edendasid vahetult väike- ja käsitööttevõtteid ning see aitas nii otseselt kui ka kaudselt luua ja säilitada töökohti.

Soovitused

- Selleks et saavutada demograafiline tasakaal, tuleb arvestada igakülgset ühelt poolt elu produktiivse ja reproduktiivse aspekti, töövõimaluste loomise ja sissetulekutega ning teiselt poolt maakeskkonna parandamisega.

5. teema. Maaelanikkond ja valitsemine. LEADER+ programmil oli väga hea mõju kohaliku tasandi valitsemisele, mis aitas märkimisväärselt edendada piirkondlikke maaelu arengu vorme ja kohaliku tasandi osalejate osalemist nendes. LEADER+ tüüpi meetmed parandasid oluliselt maapiirkondade võimekust uutes liikmesriikides. Kohalike tegevusrühmade võimekuse juures viia ellu kohalikke arengustrateegiaid peeti oluliseks autonoomia aspekti.

Soovitused

- Aktiivselt tuleb edendada ja toetada töhusate avaliku ja erasektori partnerlusvormide loomist, mille puhul on näha selge ülesannete jaotus ja nendest arusaamine.

6. teema. Juhtimis-, kontrolli- ja rahastamissüsteemid. LEADER+ strateegia haldus- ja finantskorralduslik aspekt tundub olevat hästi toimunud ja on tugev mudel. See on kantud osaliselt ja edukalt üle uude programmiperioodi. Sellele on peamiselt kaasa aidanud kohalike tegevusrühmade ja nende töötajate järjepidevus ning korraldusasutuste ja kohalike tegevusrühmade vaheline partnerlus.

Soovitused

- Haldusmenetlused, mille eesmärk on tagada läbipaistvus ja aruandlus, ei tohi takistada kohalikel tegevusrühmel arengualase töö tegemist ega jätta väiksema haldussuutlikkusega kohalikke osalejaid programmist välja.

7. teema. Seire ja hindamine. LEADER+ seireandmete üleeuroopalist võrdlemist ja lisamist nende hindamise eesmärgil takistavad väga tõsiselt süsteemsed puudused. Väga suur osa kohalikest tegevusrühmadest teatas, et neil puuduvad struktureeritud vaatluse ja kohaliku arengu seire süsteemid. Tõendusmaterjali põhjal võib väita, et hindamissuutlikkuse väljaarendamine ei ole olnud kõige edukam.

Soovitused

- LEADERi võimekus tugevdada sotsiaalset kapitali on keskse tähtsusega, kuid tuleb astuda samme usaldusväärsete käsitluste ja meetodite vastuvõtmiseks eesmärgiga hinnata edu või ebaedu.
- Kohalikud tegevusrühmad peaksid välja töötama ja kasutama kvaliteetseid ja dünaamilisi kohalikke territoriaalstrateegiaid, mida pideva mõttetöö ja läbivaatamise tulemusel aktiivselt kontrollitakse, ajakohastatakse ja parandatakse.
- Hindamisvõimekuse, -teadlikkuse, -struktuuride, -ressursside ja -tahte saavutamine eeldab aktiivset juhtimist ja tõelist aruandlust kõigil tasanditel.

8. teema. Maaelu/tippklastrid. Olgugi et praktiliselt mitte ükski kohalik tegevusrühm ei nimetanud oma tegevuses otseselt klastrite moodustamist, oli uuringus osalenud tegevusrühmadest 75%-l esmaeesmärgina märgitud laiaulatuslike võrgustike loomine, mis pakuvad uusi majandusvõimalusi.

Soovitused

- LEADERi meetmevaldkonnad ja kohalikud tegevusrühmad tuleb asetada tulemuslikumalt laiemasse arengukonteksti, arendada tuleb partnerlust muude osalejate ja sidusrühmadega.